

(א) לנקמן לא. נט: ז' במ פנ: ט' ורש"ל, א ע"י רש"ל מ"ש בשם מוס' ארוס, (ז) ע"י רש"ל מ"ש בשם מוס' ארוס, ע"י רש"ל, (ח) ע"י קודש ד"ה מממני,

גלוון הש"ס

גמ' פדקתני תרתי. קשה לי למאי דמנוח'י בתוס' ד"ה והתני' לזקק בחרם אפטר דבדקי הלוכו נפל החרם עליו בכח והחלק במים משמע דתקלא ממיין אס' כן הולקי' לנתק' תרתי והיטו דהחלק' דמדין צורו הוא מזה נשמע דר"מ ס"ל דנתקל פושע הוא וחרסית' דמייר' דבדקי הלוכו נפל על האדם דבא' אף אס' לאו אדם המזיק דכל שהוא בכלל אבדיה חיב ומדפטר ר"י מוסח דס"ל נתקל הוא בעין גניבה כס"ל לר"י בלחמ' בספ"י דב"מ אר"י מוכרח לממני מרחיבו לאשמעי' דלר"מ הו' פושע גומר ולר"י הו' אונס בדרך בעין גניבה ואלע"ז:

מוסף רש"י

פטור מדיני אדם. נלמ', וחיוב ברעיון שמים, שרעונות פורענות לרשעים שנמכרין להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

המניח פרק שלישי בבא קמא

כ"ט.

**עין משפט
נר מצוה**

כ"א מ"י פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה ז' סמוך ע"ש סמ' טו"ע ח"מ סימן מא' ספ"ד ז' וסימן מ"ב ספ"ד ז':
כ"ב ג' מ"י ע"ש ופ"ז מהלכות חובל ומזיק הלכה א' סמוך ע"ש טו"ע ח"מ סימן מ"ב ספ"ד ז':

רבינו הגנאל

פטוריה דבת' ולעורה לא תעשה דבר. וכי תמי' כי סבר ר' מאיר דפטור רחמנא לאונס מקטלא אבל בניזקין אפי' אונס חיוב, והתניא נשברה כרו ולא טילקה כו', וקתני סיפא ומורה ר"מ לחכמי' במעלה קונאים לגג על מנת לגנוב ותפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו שפטור, לא מכלל דסבר אונס הוא ואונס אפי' אונס פטור. ופירוק אבי ר' מאיר ור' יהודה בתרתי פליגי, בנתקל פושע הוא ובמפקד נזקי. ודייק ממתני' דקתני הוחלק אחר במים או שלקה בחרסיה חיוב. הוחלק אחר במים בשעת נפילה, ובהא פליגי דר' מאיר סבר נתקל פושע הוא לפיכך חיוב, ור' יהודה סבר מפקד נזקי פטור. ואם נתכוון לזכות בחרסיה חיוב, ולדברי הכל אונס אפי' בניזקין פטור. ואי קשיא לך הא ותני דבי חזקיה פצע תחת פצע לחיוב על האונס כרצון, הוסיף בניזקי גופו, אבל הכא דבניזקי ממנו (לה) [לא]. ומדמתני' בתרתי פליגי ברייתא גמי בתרתי פליגי. ואקש' בשלמי' כרו, משכחת לה בשעת נפילה שהזיק במימה, לאחר נפילה גמי הוזק בחרסיה. אלא גמלו, בשלמי' לאחר נפילה משכחת לה במפקד נבלתו. אלא הוזק בשעת נפילה היכי משכחת לה. ואמ' כגון שהעביר גמלו, פי' על שפת הנזר והוא בשרעא ונפל הגמל ובנפילתו החזי מים מן הנזר וסינף בגדיה. ונודח האי פירוקא ופרקי' פירוק אחר, כגון דליכא דרכא אחרייתו וכגון דנתקל הוא ונפל ונתקל הגמל עליו ונפל ובנפילתו החזי מים, ואילו שנתקל הגמל בגופו שלאדם לא היה נופל, לפיכך בהעברתו לגמל בשרעא דנהרא אינו לא פושע ולא אונס.

פטור מדיני אדם. כדמפרש לקמן: וחיוב דיניי שמים. משום דלא סליק: **ברוח שאין מלויה.** דאנוס הוא: **אלא אמר רבינו בריהו פליגי.** במתני' כשהזיק הכד בשעת נפילה ופליגי כשהזיק בחרסיה לאחר נפילה: **במפקד נזקיו.** כגון זה דמסתמא מפקד לחרסיו ור"מ סבר מפקד נזקיו חיוב צבור שחיבה עליו תורה צבור צרה"ר דהפקד הוא חייבה ור' יהודה דסבר פטור ט' וס"ל דהפקד רשותו ולא הפקד צורו וזהו צור האמור במורה ולקמן (דף מט:): פליגי ר' ישמעאל ור"ע בהא מילתא ור"ק רבי יהודה במתכוין לשוברה והזיק בנפילה חיוב ובשאינ מתכוין אלא מתכוין להוריה ומתפיו ונתקל ונשברה פטור דנתקל נמי פושע הוא ובהזיק דלאחר נפילה לאו לקמן מפרש מאי מתכוין איכא: **ומדמסניסין בפרסי כו'.** גמרא קפדין לה: **אלא בשעת נפילה.** היכי איכא למימר נתקל פושע הוא מה הוא יכול לעשות אס' נתקלה בהמתו דבשלמא נתקל הוא ונשברה כרו איכא למימר איבעי ליה לעיוני ומייל אלא גמלו מי איכא למימר הכי: **שרעא דנהרא.** שגדל הנהר ונסה את עין הדרך ופושע הוא בכך שאילו היה הדרך מגולה לא נתקל גמלו: **שרעא.** לשון שרוע וקלוט (ויקרא כג:): **פושע הוא.** ואין לו דין נתקל: **דאסקיל.** בדרך יבשה ונתקל ביה בהמתו והו' ליה איהו פושע: **לזכות בחרסיה.** שלא הפקידו חיוב ובשאינ מתכוין שוב לזכות בן פטור דמפקד נזקיו פטור: **והאיכא ר"מ דמחייב.** מדקתני בצרייתא ולא סלקה ולא העמידה מכלל דבהזיק דלאחר נפילה פליגי: **אף בשעת נפילה.** ומשום דלישנא דצרייתא לא משמעט בשעת נפילה אטעריך לרבי אלעזר לאשמעינן דדייקין לה ממתניתין דקתני תרתי כדלמך אבי לעיל:

פליגי בשעת נפילה בנתקל פושע. דלר"מ דפושע הוא חיוב כל כמה דלא היה ליה פנאי לסלק קרי שעת נפילה ולאחר נפילה פליגי במפקד נזקיו א' ואפי' לאחר נפילה פשיעה כגון ששיבר במתכוין דרצון דפטרי ס"ל דלא חייבה תורה אלא צור דאית ליה בעלים כגון הפקד רשותו ולא הפקד צורו או חפר צור סמוך לרה"ר וכן משמע לישנא מר סבר מפקד נזקיו חיוב ומ"מ מפקד נזקיו פטור משמע דכלל מפקד נזקיו פליגי אפי' לאחר נפילה פשיעה ועוד דקאמר לקמן מפקד נזקיו מאי מתכוין איכא האיכא לפרש במתכוין ושיבר כמו שפירש על שעת נפילה ולא זעי לאוקמי אבי פלוגתייהו בלאחר נפילה בנתקל פושע דלרבי מאיר דפושע הוא חיוב דהו' מפקד נזקיו ולאחר נפילה אונס וכן אית ליה לר' יוחנן בסמוך משום דמתני' מוכחא דמתמי פליגי ולא היה זה דמתמי אלא צדד דחד טעמא הוא והשתא נמי תרי ומודיס דקתני בצרייתא חד קאי אשעת נפילה ודמודיס חכמים לר"מ בצדדו וסבינו ומשאו דנפלו ברוח מלויה שהוא חיוב אע"פ שלא היה לו פנאי לסלק אצל ברוח שאין מלויה היה פטור אע"פ דלא אפקריה דסתם אצנו כו' לא מפקד להו כי נפלו שאין מתקלקלין בנפילתם ומשום דלא היה לו פנאי לסלק מייסטר דאי היה לו פנאי לסלק היה מחייב אפי' ברוח שאין מלויה דכיון דלא אפקרינהו עליה דידיה לסוקינהו כדלמך בסמוך דמתכוין לזכות בחרסין ואפי' נתנו אחר שם כדלמך ריבין דהפירה (לקמן דף מו: ושם) בעל השור חיוב צנוקי חצר ובעל חצר חיוב צנוקי הצור ובשמעתינן אמר גבי גלג דאס' הפכה בצמות מג' אס' נתכוין לזכות בה חיוב אע"פ ורבי

הוא עליה דידיה רמי לסלקו ואידך מודיס קאי אפלוגתייהו דלאחר נפילה ומודה רבי מאיר לחכמים במעלה קנקנין ונפלו ברוח שאין מלויה דפטור אע"פ שהיה לו פנאי לסלק דהו' מפקד נזקיו ולאחר נפילה אונס ומני אמר האי צירא לאו אנה כרייתיה כיון דבאונס נעשה ולכן נקט קנקנין שמשבתין בנפילתם וסתמא מפקד להו: **מדקתני תרתי.** וא"ת והיכי דייק אבי מדקתני תרתי דפליגי לאחר נפילה פשיעה הא אפי' אי לא פליגי אלא בנתקל אי פושע שלו עדיין אצל אחר נפילה שכבר הפקד התקלה פטור ר"מ אע"פ דפושע הוא כמאן דפטור צור בדרשות הרבים חיוב: **מדמתני' בתרתי ברייתא גמי בתרתי.** וא"ת מצרייתא נמי יש להוכיח דמתמי פליגי דמקתני ולא העמידה משמע דלאחר נפילה ועוד דאי לא פליגי אלא בשעת נפילה אמאי חיוב דיניי שמים לרצון דאית להו נתקל אנוס הוא ובשעת נפילה נמי פליגי מדנקט מודיס חכמים בצדדו סבינו ומשאו דלא מני קאי אלא אשעת נפילה דאי לא פליגי אלא לאחר נפילה במפקד נזקיו א"כ אפי' נוקי בהפקד אצנו סבינו ומשאו לא יתיישב דאי מודיס ברוח מלויה דחייב ושאינ מלויה דפטור א"כ לא פליגי כלל וי"ל דמצרייתא לא מני למידק כלל דאיכא למימר דפליגי בשעת נפילה ולאחר נפילה וצדד טעמא כדפרישית לעיל והא דנקט בהאי מודיס אצנו כו' ובהאי מודיס קנקניס אורחא דמילתא נקט דאין אדם מקפיד בצדדו אס' תפול ברוח מלויה ובקנקניס כדי שלא ישברו מניחם צענין שלא יפלו ברוח מלויה:

הוחלק אחד במים בשעת נפילה או שרקה בחרסיה אחר הנפילה. ה"ה דמ"ל איפכא אלא משום דסתם חכמים מפקד להו כדמוכח היא דקנקניס ומים לא מפקד להו כולי האי ועוד דרז אוקי למיס דמתניתין דכלא אפקרינהו ובי פליגי דכלא אפקרינהו דוקא בשעת נפילה פליגי דלאחר נפילה מודה ר"י שעליו לסלק כיון שהם שלו ויש לו פנאי לסלק אצל בלוגתא דלאחר נפילה במפקד נזקיו לאו דוקא לאחר נפילה אלא אף לאחר נפילה שהיה לו פנאי לסלק פטור ר"י משום דהו' צור דלית ליה בעלים ור"מ מחייב אף בשעת נפילה כיון דסבר דנתקל פושע הוא ומפקד נזקיו חיוב:

אלא גמלו בשלמי' אחר נפילה משכחת לה. דפליגי כגון שהפקד נבלתו אחר נפילתה בפשיעה כגון שהולכה במקום שיש לחוש שתפול אלא בשעת נפילה היכי משכחת לה דלפלגו כעין פלוגתא דפליגי בנתקל וא"ת ולוקי פלוגתייהו דשעת נפילה אכדו ולאחר נפילה אגמלו כדמוקי מתניתין דהוחלק אחד במים בשעת נפילה או שלקה בחרסית לאחר נפילה וי"ל חדא משום דסתם חרסית מפקד להו וסתם נפילה לא מפקד להו בחרסית ועוד מדקתני ולא סלקה משמע דכרו נמי היה לו פנאי לסלק והואיל וכן הוא אי מוקמינן לכדו בשעת נפילה א"כ מיירי כדו בתרתי ומדכדו בתרתי גמלו נמי בתרתי:

אבר' אחר נפילה מאי. כי מפקד נזקיו לאחר נפילה פשיעה מאי דברי הכל פטור הא איכא רבי מאיר דמחייב ע"כ אפילו הפקד דאס' לא הפקד לא פטרי רצון דעליה רמי לסוקי: **אלא מאי ד"ה חיוב הא איכא רבנן דפמרי.** הו"מ לדחוי דלא פטרי רצון אלא היכא דאנוס הוא אצל לאחר נפילה פשיעה מחייבי אצל היה קשה דא"כ רבי יוחנן דלמך בסמוך לאחר נפילה מחלוקת לא היה פליגי במידי אדרבי אלעזר ומתוך הלשון משמע שצא לחלוק על רבי אלעזר: